

Hikmet Yurdu, Yıl: 3, C:3, S: 6, Temmuz-Aralık 2010, ss. 339 - 346

KELAM

MEHDİ MESELESİ

Muallim Ata Efendinin Üçüncü Sorusuna Cevap*

İzmirli İsmail Hakkı
Sad. Yrd. Doç. Dr. Ali Duman
İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
aduman@inonu.edu.tr

Soru:

Mehdi hakkındaki gerçek nedir?

Cevap:

Mehdi meselesi her asırda bütün Müslümanlar arasında yaygın olarak bilinen bir konudur. Yani ahir zamanda Peygamber efendimizin soyundan bir adam ortaya çıkacak, İslâm dinini güçlendirip, adaleti ortaya koyup, güçlendirerek İslam memleketlerini istila edecek, Müslümanlar da ona uyup, boyun eğeceklerdir. İşte o adamın ismi: Mehdi olacaktır.

Mehdi'nin bu şekilde ortaya çıkışı ilim ehli arasında tartışmalıdır: Hadis imamlarından bir cemaat Mehdi'nin ortaya çıkışı hakkında çeşitli hadisler rivayet ettiklerinden, Mehdi'nin geleceğini kabul edenler çoktur. İmamiyye ve Sufiyye de Mehdi'nin geleceğini kabul ediyorlar. Fakat ümmetin alimlerinden bir kısmı Mehdi'nin ortaya çıkacağını inkar ediyor ve bu konuda rivayet olunan hadisleri kabul etmiyorlar.

Önceki İmamiye alimleri arasında Mehdi meselesi yok idi. Sadece Şeyhayn'dan (Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer) uzak durmaları, Hazret-i Ali (K.V.)'yi Peygamberin vasisi ve sahabenin en faziletli bilmeleri meselesi vardı. Masum imam, beklenen imam (imam-ı muntazır) meselesi sonradan ortaya atılmıştı.

* Bu yazı, SEBİLÜ'R-REŞAD'ın, CİLT: 12, ADED: 285, SS.389-391 sayfalarında yayınlanmıştır.

Önceki sufiler de Mehdi konusuyla ilgilenmemişlerdi, Mehdi meselesine ancak sonraki dönem sufileri dalmışlardı.

Mehdi meselesi sonraki dönem İmamiyye sonraki dönem Mutasavvıfları için esaslı bir meseledir, önceki dönem İmamiyye ve önceki dönem Mutasavvıfları arasında ise böyle bir temel mesele yoktur.

Mehdi'nin ortaya çıkacağını kabul edenler Mehdi'nin Haşimî sülalesinden olmasında ittifak ettikleri halde bir kısmına göre Hz. Ali'nin oğlu Hasan soyundan, yani şeriflerden; diğer kısmına göre Hz. Ali'nin küçük oğlu Hüseyin soyundan, yani seyyidlerden; üçüncü bir kısmına göre abbas oğullarındandır. Bu üç görüşün delili diğeriyle kıyaslanırsa ilk görüş şeriflerden olması hakkında ortaya konulan deliller, Hüseyin oğullarından veya abbas oğullarından olması hakkında ortaya konulan delillerden daha fazla tercihe şayandır. İmamiyye'ye göre Mehdi kesinlikle Hz. Hüseyin'in soyundan olacaktır.

Mehdi'nin çıkacağını kabul etmeyenlerden bir kısmına göre Mehdi Hazret-i İsa aleyhi's-selamdır. Diğer bir görüşe göre doğru adamlar, doğru yöneticiler Mehdi olarak değerlendirilir.

Mehdi hakkında başlıca beş görüş vardır:

- 1- Hazret-i Hasan b. Ali (R.A.)'nin çocuklarındandır.
- 2- Hazret-i Hüseyin b. Ali (R.A.)'nin çocuklarındandır.
- 3- Hazret-i Abbas b. Abdülmuttalib (R.A.)'nin çocuklarındandır.
- 4- Hazret-i İsa (A.S.)dir.
- 5- Her doğru kişi ve doğru yöneticidir.

Mehdi meselesi Hızır (A.S.) meselesi gibi değildir. Hızır (A.S.) meselesi doğüstü bir olaydır, Mehdi meselesi ise doğüstü değildir. Bu sebeple muhakkık alimler Hızır'ın hayatını kabul etmedikleri halde bir kısmı Mehdi'nin ortaya çıkacağını kabul ediyor, diğer bir kısmı kabul etmiyor.

Mehdi meselesi, geleceğe dair haberlerdendir. Peygamber (SAS) efendimizden bir çok geleceğe dair haber nakledilmiş, bunlardan bir kıs-

mı olduğu gibi gerçekleşmiş, diğer kısmı da gerçekleşmesi beklenen haberlerdir. Mehdi de ortaya çıkabilir. (sh. 390)

Mehdi'nin ortaya çıkması hem aklen, hem adeten, hem imkan-ı zatî ile, hem imkan-ı hissî ile mümkündür. Hislerden gizli olan işleri, geleceğe yönelik olan haberleri kabul etmek için öncelikle o hadisenin, o haberin sübutu, ikinci olarak da delaleti şarttır. Alimlere göre haberin sübutu için bir takım şartlar vardır ki o şartlar gerçekleşmeyince haber sabit olmaz.

Hızır'ın hayatı hakkında var olan haberler nasıl eleştirilmiş ise Mehdi'nin ortaya çıkışı hakkındaki hadisler de eleştirilmiştir. Neticede Mehdi ile ilgili haberlerin tamamı zayıf çıkmıştır. Zayıf hadisler ise itimada şayan değildir.

Nitekim çeşitli der3ecelerdeki hadisler hakkında yazılan eserlerin en güzellerinden olup İbn Hacer Askalani, Şemsüddin Sehavi, Abdurrahman Yemani gibi güvenilir hadisçilerin yazmış oldukları eserlerden özetlenerek oluşturulan "*İsne'l-Metalib fi Ehadisi Muhtelifeti'l-Meratib*" adlı eserde Mehdi ile ilgili hadislerin hiç birinin güvenilir olmadığı bildirilmiştir.

Alimlere göre zayıf hadisler itikatta, helal ve haramla ilgili konularda asla hüccet değildir.

Mehdi'nin ortaya çıkışı hakkında hadis imamlarının topladıkları (tahric ettikleri) hadisleri yine hadis imamlarının ortaya koymuş oldukları tenkit kurallarına göre ele alalım:

1- Ebu Davud ve Tirmizî'nin "Asım b. Ebi'-Nucûd an Zerr" yoluyla ile tahric ettikleri hadiste " حتى يبعث الله فيه رجلا منى او من اهل بيتى يواطئ " اسمه و اسم ابيه اسم ابي" buyruluyor.

Asım zayıftır. Buhari ve Müslim, Asım'dan tek olarak hadis rivayet etmiyorlar, diğer bir hadise irtibatlandırarak rivayet ediyorlar. Yahya el-Kuttan: "Asım adımdakilerin hepsini hafıza kuvveti düşük buldum" diyor, Muhammed b. Sa`d: "Asım sikadır, fakat hadiste hatası çoktur" diyor.

2- Ebu Davud'un "Kutn b. Halife ani'l-Kasım b. Mürre" yolu ile tahrir ettiği hadiste "لبعث الله رجلا من اهل بيتي" buyruluyor.

Kutn b. Halife eleştirilmiştir (ta'n edilmiş), Darakutni onun hakkında: "Hadisleriyle ihticac edilemez" diyor, Ebu Bekr b. Ayyaş: "Kötü görüşlerinden dolayı ondan rivayeti terk ettim" diyor.

3- Ebu Davud'un: "Ömer b. Ebi Kays an Şuayb b. Ebi Halid an Ebi İshak es-Sebî" yoluyla tahrir ettiği haberde Hz. Ali (KV), Mehdi'nin oğlu Hz. Hasan (R.A.) sulbünden geleceğini haber veriyor.

Ömer ve İbn Ebi Kays saduk ise de vehim sahibidir. Ebu İshak es-Sebî Buhari ve Müslim'in hadis rivayet ettikleri kişilerden ise de ahir ömründe bunadığı için metruk olmuştur.

Senedin ikinci kısmında, Hilal b. Ömer ve Ebu'l-Hasan vardır. Her ikisi de mechuldür.

4- Ebu Davud, İbn Mace, Hakim'in "Ali b. Nüfeyl an Said b. El-Müseyyed" yoluyla tahrir ettikleri hadiste "المهدى من ولد فاطمة" buyruluyor.

İbn Nüfeyl zayıftır. Ukayl onun hakkında "ona uyulamaz" diyor.

5- Ebu Davud ve Hakim'in "İmran el-Kuttan an Katade" yoluyla tahrir ettikleri hadiste "المهدى من اهل البيت" veya "المهدى منى" buyruluyor.

İmran el-Kuttan Hururî Harici olup zayıftır.

6- Tirmizi, İbn Mace, Hakim'in Zeyd el-Ummi yoluyla tahrir ettikleri hadiste "ان فى امتى المهدى يخرج" buyruluyor.

Zeyd el-Ummi, kendisinden delil alınabilecek bir kimse değildir, metruktur.

7- Hakim'in Ebu's-sıddık en-Naci yoluyla tahrir ettiği hadiste "يخرج فى اخر امتى المهدى" buyruluyor.

Ebu's-Sıddık en-Naci hakkında çeşitli şeyler konuşulan bir kimse-dir.

8- İbn Mace'nin Yezid b. Ebi Ziyad yolu ile tahrir ettiği hadiste "حتى يدفعونها الى رجل من اهل بيتي" buyruluyor. Yezid b. Ebi Ziyad zayıftır, merfu hadisler rivayet eden bir kimsedir. Yani Peygamberimize ulaştığı bilinmeyen haberler rivayet eder.

9- İbn Mace'nin Yasin el-Acli yoluyla tahrir ettiği hadiste "المهدى منا اهل البيت" buyruluyor.

Yasin el-Acli zayıftır. Buhari onu zayıf görüyor. Onu çok zayıf bir ravi olarak gördüğünü göstermek için "fihi nazar" diyor.

10- Taberani'nin Abdullah b. Lühey'a yolu ile tahrir ettiği hadiste Mehdi hakkında "بل منا" buyruluyor.

İbn Lühey'a zayıf akıllı, yani ahmaktır.

11- Hakim'in Ammar ez-Zehebi ve Yunus b. Ebi İshak yoluyla tahrir ettiği haberde Hz. Ali (K.V.) Mehdi'nin ortaya çıkacağını haber veriyor.

Ammar ez-Zehebi hakkında bazı şeyler söylenen bir kimsedir. Yunus b. Ebi İshak zayıftır.

12- İbn Mace'nin "İkrime b. Ammar ve Sa'd b. Abdülhamid" yolu ile tahrir ettiği hadiste Mehdi'yi haber veriyor.

İkrime b. Ammar zayıftır. Sa'd b. Abdülhamid rivayetleriye delil gösterilebilecek bir kimse değildir

13- Hakim'in "İsmail b. İbrahim b. Muhacir an Ebihi" yolu ile tahrir ettiği haberde İbn abbas (R.A.) Mehdi'yi haber veriyor.

Gerek İsmail b. İbrahim b. Muhacir olsun, gerek babası İbrahim olsun, her ikisi de zayıftır.

14- İbn Mace'nin Ebu Kilabe el-Cürmî yoluyla tahrir ettiği hadiste "halifetullah el-Mehdi" buyruluyor. (sh. 391)

Ebu Kilabe nefsinde sika ise de müdellestir. Müdelles kendi hadis aldığı hocasını seneden düşürerek hocasının hocasına veya daha yukarısına çıkan veya iki hocanın arasındaki zayıf raviyi düşürerek senedin

hepsini sika kılan veyahut hocasını belli etmeyerek bilnmeyen ismi ile zikr eden kimseye derler. Müdelles de zayıf kabul edilir.

15- İbn Mace'nin yukarıda zikr olunan İbn Lühey'a yoluyla tahrir ettiği hadiste Mehdi ismi geçiyorsa da İbn Lühey'a zayıf, hocası Ömer b. Cabir ondan daha zayıftır.

16- Bezzar, Taberani'nin Muhammed b. Mervan el-Acli tariki ile tahrir ettikleri hadiste "يكون في امتي المهدي" buyruluyor.

Muhammed b. Mervan el-Acli tartışmalı bir kişidir ve bu hadis de münferiddir. Onun hakkında Abdullah b. Ahmed b. Hanbel: "Bilerek hadisini terk ettim" diyor.

17- Ebu Yala el-Mevsilî'nin Reca b. Ebi Reca el-Yeşkuri yoluyla tahrir ettiği hadiste (لا تقوم الساعة حتى يخرج عليهم رجل من اهل بيتي) buyruluyor.

Reca b. Ebi Reca el-Yeşkuri tartışmalı bir kişidir. Yahya b. Main ile Ebu Davud onun hakkında : "zayıftır" diyorlar.

18- Bezzar, Taberânî'nin "Davud b. El-Muhbir an Ebihi" yoluyla tahrir ettikleri hadiste Mehdi'nin Muhammed b. Abdullah adında bir zat olacağı bildiriliyor.

Davud b. El-Muhbir meşhur zayıflardandır, babası da öyledir.

19- Taberani'nin "Abdullah b. Ömer el-Ümmi ve Abdullah b. Lühey'a" yolu ile tahrir ettiği hadiste "و هو صاحب راية المهدي" buyruluyor.

Abdullah b. Ömer el-Ummi, Abdullah b. Lühey'a, zayıf kimselerdir.

20- Taberani'nin Müsenna b. Es-sabah yolu ile tahrir ettiği hadiste "لن اميركم فلان" buyruluyor.

Öncelikle bu hadis Mehdi'yi belirtmiyor. İkinci olarak Müsenna b. Es-Sabah zayıf olduğu bilinen bir kimsedir.

Mehdi'nin ortaya çıkışıyla ilgili mevcut hadislerin isnad itibariyle en garibi Ebu Bekr el-İskâf'ın rivayet ettiği "من كذب بالمهدي فقد كفر" dir ki Ebu Bekr el-İskâf hadis uyduran, yalancı bir kimsedir. Aynı şekilde

“المهدى رجل من ولدى وجهه كالقوكب الدارى” sözü de batıldır. Bunun gibi Hz. Ali (K.V.)ye isnad olunan “إذا دار الزمان على بسم الله الرحمن الرحيم فالمهدى قائم” sözü de yalandır. Hz. Ali’ye iftiradır.

Buhari ve Müslim’de Mehdi’nin ortaya çıkacağına dair hiçbir hadis yoktur. Ancak Mehdi’nin ortaya çıkacağını kabul edenler aşağıdaki hadislerle istidlal ediyorlar:

1- “كيف انتم اذا نزل ابن مريم فيكم و امام منكم” Buhari ve Müslim rivayet etmiştir.

2- “يكون في آخر امتى خليفة يحثى المال حثيا” (Cabirden) “خلفانكم خليفة يحثى” (Ebi Sa`ddan); “المال حثيا” (Başka bir yolla yine öncekilerden) – Müslim rivayet etmiştir.

Fakat bu hadis-i şeriflerde Mehdi açıkça bildirilmemiştir. Buhari ve Müslim’in tahrir ettikleri hadis-i şerifteki: “امام منكم”: sizin şeriatiniz, Hz. Muhammed’in şeriatı hakimdir demektir. İmamın Mehdi olması şart değildir. Müslim’de geçen hadis de Mehdi’ye asla delalet etmez.

Bu sebeple bahsedilen hadislerle Mehdi’nin ortaya çıkacağı iddia edilemez.

Mehdi’ye Hz. İsa (A.S.)dır, diyenlerin dayandıkları “لا مهدى الا عيسى” (İbn Mace rivayet etmiştir) hadisine gelince; bu hadis de zayıftır. Ravileri arasındaki Yunus b. Abdi’l-A`lâ, İmam Şafiî’den yalnızca rivayet ediyor. Şeyhü’l-İslam el-Harrânî: Hadis zayıftır, diyor, Hafız Zehebî: Hadis cidden münkerdir, diyor. Diğer bir yoldan da Muhammed b. Halid münferit kalıyor. Hakim Muhammed b. Halid’e: mechuldür diyor. Muhammed b. Halid de Eban b. Salih’den rivayet ediyor. Eban da metruktur; her halde hadis zayıftır.

Mehdi hakkında bahsedilen dört görüşten ilk dördünün delilleri işte bunlardır. Beşinci görüşü ise ispatlamaya gerek yoktur. Çünkü ıstilahattan ibarettir.

İbn Ömer’in (R.A.) Muhammed b. El-Hanefiyye’ye Mehdi dediğini Nuaym b. Hammad tahrir ediyor. Ömer b. Abdilaziz’e, Cafer-i Sadık’a, Musa b. Talha b. Ubeydullah b. Muhtara Mehdi denildiği gibi Medine’de

yaşayan Muhammed b. Abdullah b. Hasan'a da Mehdi denilmiştir. Son görüşe göre her asırda mehdi bulunabilir.

Mehdi hakkında bahseden sonraki dönem sufilerinden Şeyh Muhyiddin ibnü'l-Arabî, İbn Kas, İbn Seb`în b. Ebi Vatîl'dir. Son dönem sufileri bu konuda keşfe de güveniler. Keşf, mutasavvıfların asıl yollarındandır. Hadisçiler, fakihler ve kelimciler, ilhamı başkasını bağlayan huccet ve bilgi sebebi kabul etmiyorlar. Ancak ilhamın velinin yalnız nefesine huccet olabileceğini kelimcilerden bir kısmı kabul ediyor. Mutasavvıflara göre velinin ilhamı aklî nazar gibi huccettir.

Özetle: Mehdi'nin ortaya çıkacağını kabul etmek için ya zayıf hadisleri kabul etmek, ya bu hadisleri doğrulamak, ya Buhari ve Müslim'in rivayet ettikleri hadis ile istidlal etmek, veya keşfin başkasının bağlayıcı olduğu için huccet olduğunu kabul etmek gerekecektir. Bu yolların dışında Mehdi'yi kabul için başka bir yol yoktur.